

Oda in Metru Antic

Ultimul dintre marii scriitori si filozofi ai Renasterii franceze, Michel de Montaigne, autorul celebrelor Eseuri (1533-1592), invoca pe anticul Cicero si afirma ca "a filozofa inseamna a invata sa murim".

Dintotdeauna, astazi mai mult ca oricand, suntem siliti sa ne insusim o multitudine de discipline care ne invata... a trai. Gandul la moarte nu pare a face parte dintr-o filozofie anume, afara de cazul cand religia (religiile) nu este (nu sunt) o filozofie. Cumva paradoxal, cu toate ca suntem foarte siguri ca vom muri, parem a ignora moartea in comportamentul nostru de toate zilele. intratat de tiranic este impulsul biologic de a trai, moartea parand a fi de obicei un fenomen care li se intampla altora. Spiritele inalte inasa au reflectat intotdeauna asupra mortii, au constientizat-o in sistemele filozofice si religioase sau in opere de arta, din cele mai vechi timpuri.

Ghilgames, epopeea sumeriana, si Miorita romaneasca sunt dintre acestea. Eminescu atinge acest prag suprem al constiintei mortii in Oda (in metru antic), o capodopera a intensitatii lirismului, superioara tuturor celorlalte, care abordeaza aceasta tema, chiar si Rugaciunii unui dac. Ea a fost perfectata in jurul varstei de 32 de ani, dar nu a fost publicata prin vointa poetului: a aparut mai intai in editia princeps (Poesii, 1883), intocmita, cum prea bine se stie, de Titu Maiorescu, intr-un moment cand mintea lui Eminescu intrase intr-un con de umbra din care nu va mai iesi in intreaga ei stralucire niciodata pe parcursul celor sase ani cat mai avea de trait. Iata textul:

Nu credeam sa-nvat a muri vrodata;
Pururi tanar, infasurat in manta-mi,
Ochii mei naltam visatori la steaua Singuratatii.
Cand deodata tu rasarisi in cale-mi, Suferinta tu, dureros de dulce... Pan-in fund baii voluptatea
mortii Ne-nduratoare.
Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus, Ori ca Hercul inveninat in haina-i; Focul meu a-l stinge nu pot
cu toate Apele marii.

De-al meu propriu vis mistuit ma vaiet, Pe-al meu propriu rug ma topesc in flacari... Pot sa mai re-
nviu luminos din el ca Pasarea Phoenix?
Piara-mi ochii turburatori din cale, Vino iar in san, nepasare trista; Ca sa pot muri linistit, pe mine
Mie reda-ma!

Se pune intrebarea: de ce nu a publicat Eminescu Oda (in metru antic) timp de aproximativ cinci ani de la data perfectarii textului? Observand cu mare atentie laboratorul poetului (vezi editia Perpessicius, Opere, vol. III), avem motive sa credem ca din punctul sau de vedere poezia nu era inca perfecta. Numai noi, care nu-i putem patrunde pana la capat puterea geniului, credem ca ne aflam in fata unui lucru desavarsit. Tema extraordinarului poem apare, judecand dupa manuscrise, inca din epoca vieneza sau din cea berlineza, de prin 1872-1874 intr-o Oda Inchinata lui... Napoleon, eroul secolului, care a stat in atentia multor romantici. Atras de frumusetea poeziei antice grecesti si latine (Sappho, Horatiu, Catullus, Propertius) Eminescu exersa felurite prozodii,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

combinatii metrice sunt grafiate in diverse chipuri, cu citate din Horatiu, in latina, dar si consideratii proprii in romana. Anume sintagme au razbatut, cele mai frumoase dintre ele, pana la varianta finala citata mai sus. Iata cateva exemple semnificative din asa-numita Oda la Napoleon:

Cerul bolnav de rosii pete ranit fu
Semne de sange si-amar a vremii ce vine
Leaganul tau astept in stancile mari-n
Corsica stearpa. -
si imprejurul vietii tale-ncepute
Negru oceanul isi misca icoane de valuri
Aratand marirea, puterea si geniul

Singuratatii.

De la acest ritm, strofa safica formata din cate trei versuri (cate un dipodeu trohaic incadrand fiecare cate un spondeu, dupa schema: incheiata cu cate un adoneu gr. (adonis, constand dintr-un dactil si un troheu: poetul nu se va abate niciodata pe parcursul elaborarii textului, din 1873-1874 pana prin 1881 -1882, in varianta presupusa de noi definitiva. Remarcam insa numaidecat ca personificarea abstractiunii Sin-gu-ra-tate, adoneul concluziv din strofa a doua citata mai sus, razbate si ca pana la varianta finala, sub forma genivala Sin-gu-ra-ta-tii. La fel razbat versurile 1 si 2 dintr-o alta strofa... "napoleoniana":

Nici credeam sa-nvat sa pot ca sa mor vreodata, Falnic, tanar, infasurat in manta-mi, Coborat am fost de pe trepte sfinte Intru multime.

Unde au razbatut - de-a lungul variantelor - sintagme mai numeroase inca - cele subliniate de noi anterior fiind inlocuite prin mult mai potrivitele: Nu in loc de nici, sa pot ca sa (jenant prin repetitie) cu sa-nvat a muri, Falnic (prea pompos!) cu Pururi tanar si inlocuirea ultimelor doua versuri cu Ochii mei naltam la steaua/Singuratatii. Tot asa, intr-o alta strofa urmatoare din aceeasi Oda la Napoleon:

Cand deodata tu rasarisi in cale-mi, Mai frumoasa-ai fost de cum este Venus si-n dureri mi-ai dat voluptatea mortii Neinduratoareo.

Unde ceea ce am subliniat este inlocuit cu "Suferinta tu, dureros de dulce... Pana-n fund baii voluptatea mortii/ Neinduratoare". Remarcam, totodata, vocativul din adoneul concluziv "Neinduratoareo" cu mai... abstractul-concretizat printr-o alta personificare "voluptatea mortii/ Neinduratoare" "Suferinta... dureros de dulce" si "voluptatea mortii" sunt doua oximorone specifice maturitatii depline a poetului.

Din urmarirea spiritului eminescian de-a lungul elaborarii poemului, putem trage concluzia ca discursul eului liric se concretizeaza, treptat, asupra propriului destin, parasind tema "napoleoniana", odata cu trecerea de la persoana a II-a la persoana intai a exprimarii. O prima

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

treapta a acestei retorici este carmirea spre o a doua persoana, mult mai concreta, apropiata biograficeste de poet. "Neinduratoare", "muza" care il inspira, "mai frumoasa decat Venus" - daca ne gandim ca revizuirea odei napoleoniene avea loc prin 1881 - poate fi Veronica Micle, Mite Kremnitz sau mai degraba Cleopatra Poenaru, cele trei iubite ale lui Eminescu din acest rastimp, cea din urma, al carei nume este chiar insemnat in marginea unor variante tranzitorii din manuscrise, pe temeiul "sonoritatii" prenumelui: Cle-o-pa-tra, careia poetul, cum declara intr-un loc, tot din manuscrise, ar fi fost in stare sa-i sacrifice totul pentru "o ora" de iubire, necum pentru o noapte, cum cereau Semiramida ori Cleopatra, regina Egiptului (ecourile shakespeariene din Antoniu si Cleopatra, de exemplu, se fac resimtite si de asta data), ceea ce ne trimite la... "romanta" Pe langa plopii fara sot, Coneomitenta finisarii variantei definitive din Oda (in metrii antic).

Concluzia finala care ni se impune este aceea a inlaturarii oricarui obiect... liric si aducerea poemului - de la Napoleon, "titanul" care intrase in preocuparile unor Hegel, Goethe, Heine, Victor Hugo si multi altii, de la Veronica Micle ori Cleopatra Poenaru - la propriul destin al poetului, ca in Lucea/arul, ca in Rugaciunea unui dac, ca in Glossa. Concentrarea, conciziunea expresiei este acum mult mai individualizata (in intelesul hegelian bine stiut), mai... concreta, acut asumata biograficeste, mai adanca chiar decat anarhic-nihilista, cioraniana avant la lettre, Rugaciunea unui dac (admirata superlativ de filozoful Culmilor desperarii), superioara, credem, simbolisticii, paraboliceii poeme Luceafarul (cu conduzia: "Traind in cercul vostru stramt/ Norocul va petrece,/ Ci eu in lumea mea ma sinnV Nemuritor si rece"), superioara, prin ...modernitate, expresionisto-existentialista, recilor, impersonalelor, sentinte din extraordinara Glossa. Asemeni lui Beethoven, incepand prin a scrie o Oda lui... Napoleon, poetul sfarseste, dupa vreo zece ani, prin a se scrie pe sine, in Oda (in metru antic), repetam, una din culmile creatiei sale, ce n-ar putea fi negata de catre nici unul dintre denigratorii lui postdecembriști din zilele noastre, care s-au hazardat in o asemenea aventura.

"Steaua/ Singuratatii", "Suferinta... dureros de dulce", "moartea/ Neinduratoare", "Focul" ce nu poate fi stins cu toate apele marii, "voluptatea mortii", visul de a reinvia precum "Pasarea Phoenix", "nepasarea trista", dorinta, in extremis, de a fi redat sie insusi, archeului initial, increatului, Nirvanei budiste ori schopenhaueriene, apocatastaza, intr-un singur cuvânt, Providenta, in ultima instanta.

Prin Oda (in metru antic), Eminescu ne apare ca unul dintre cei mai moderni poeti ai lumii, totodata ferm ancorat in traditia clasica a artei cuvântului, mergand pana la antichitatea greco-romana.

Tocmai de aceea am aplicat aici metoda invatata de la neuitatul Tudor Vianu, care ne spunea ca o analiza literara trebuie sa porneasca dinspre forma inspre adancirea continutului de idei. si Eminescu, asemeni. marelui Beethoven, in binecunoscuta-i simfonie, a treia, "Eroica", ajunge a-si insemna in opera propriul destin, in locul celui intentionat initial, Napoleon. O asemenea tema nu putea fi abordata in metru romantic obisnuit. Erau absolut necesare (ca si in Sara pe deal, cum am aratat mai sus) formele solemne, maiestuoase si grave ale prozodiei clasice antice, versul rimat putand aduce o usoara nota de frivolitate neavenita in acest caz. Din capul locului, trebuie sa spunem, poetul national intentiona o compunere - spre deosebire de Rugaciunea unui dac,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

deducem noi, cumva si restrictiva- "in graiul traco-romanica":

Cum pe dulcea-i lira Horatiu canta, Indoind in versul adonic limba-i, Incercat-am barbarizand in graiul Traco-romanica.

Oda (in metru antic), apropo de "graiul traco-romanica", este o piesa lirica dintre cele mai accesibile, in traducere, fireste, si cititorilor straini, in bune transpuneri. Consideram ca cea mai buna traductie s-a facut, cum era si firesc, in limba italiana. Reproducem aici versiunea lui Ramiro Ortiz, intemeietorul italianisticii in invatamantul nostru superior, un lingvist dublat de un literat, totodata si primul profesor al celui dintai eminescolog, G. Calinescu:

Non avrei creduto mai d'imparare a morire: eternamente giovine, avvolto nel mio mantello, gli occhi sognanti fiducioso alzavo alla stella della solitudine.

Quand'ecco che tu apparisti sulla mia strada, tu, o Sofferenza, dolorosamente dolce... e tutta io bevvi la volutta della morte inesarata!

Miseramente ardo nei tormenti di Nesso o come Ercole, avvelenato dalia camicia fatale, ne il mio fuoco spegner posson tutte l'acque del mare.

Consumato dal mio stesso rogo avanisco tra le fiamme.. porto da esse risorger lieto come l'uccel Fenice?

Via dalia mia strada, voi, occhi ammaliatori! Tornami nel'animo, triste indifferenza, fa'di ridare, perch'io muoia in pace me a me stesso!

Statuia pe care Eminescu si-a ridicat-o sie insusi in Oda (in metru antic) seamana mult cu statuia ce se inalta la poalele Copoului, in fata Bibliotecii Universitatii din Iasi, credem, cea mai frumoasa statuie din toate cate i s-au ridicat. Seamana cu un pasaj cvasiautobiografic din scrisoarea lui Ieronim catre Cezara, din nuvela romantica aparuta mai intai in Curierul de Iasi, in nr. din 6 august 1876, moment in care marele poet gandea reluarea travaliului asupra manuscrisului cu juvenila Oda la Napoleon. foarte probabil:

"Adesea, cand ma sui pe o piatra inalta, imi pare ca in cretii mantalei mele aruncate peste umar am incremenit si am devenit o statura de bronz, pe langa care trece o lume ce stie ca acest bronz nu are nici o simtire comuna cu ea... Lasa-ma in mandria si raceala mea. Daca lumea ar trebui sa piara si eu as putea s-o scap printr-o minciuna, eu n-as spune-o, ci as lasa lumea sa piara. De ce vrei tu sa ma cobor de pe pedestal si sa ma amestec cu multimea? Eu ma uit in sus, asemeni statuiei lui Apollo... fii steaua din cer - rece si luminoasa! - s-atunci ochii mei s-or uita etern la tine!"

Cam in acest chip vad eu o posibila analiza a Odei (in metru antic), figurand printre subiectele de examen pentru bacalaureat. Dar si pentru studenti sau pentru profesori la examenele de definitivat.